

У недељу су завршени маратонски избори (трајали од 4. до 7. јуна) за Европски парламент (у даљем тексту ЕП). Резултати су потврдили неке старе трендове (нпр. доминација народних странака), али и открили неке нове (раст евроскептицизма). Треба додати да су избори одржани у јеку највеће економске кризе од тридесетих година. Издвојио сам кључне трендове (са конзервативне позиције):

1. Излазност и даље у паду

Излазност је поново опала, овај пут на 43% (нов рекорд). Сигурно би била и нижа да у Белгији и Луксембургу није износила 91%. Разлог високе излазности у обе државе је једноставан – гласање је обавезно. Висока излазност је била и на Малти (78,8%), а Италија је последња (четврта) држава која је успела да добаци излазност од две трећине. Негативни рекордери су бивше социјалистичке државе: Словачка (19,63%), Литванија (20,54%), Пољска (24,53%), Румунија (27,67%), Словенија (28,02%) и Чешка (28,22%). Од старих чланица, најнижа излазност је била у Уједињеном Краљевству (34,48%), Португалији (36,48%) и Холандији (36,5%).

О разлозима све мање излазности, а нарочито катастрофалне у новим чланицама, бившим социјалистичким државама се може дискутовати и то остављам стручњацима за политичке науке. Сматрам, као неки, да је људима све више преко главе бриселска бирократија, која у најбољем бирократском стилу постаје сврха самој себи и да су се људи због тога окренули бојкоту (апатији). Звучи парадоксално да како овлашћења Европском парламенту расту, бирачи све мање излазе да гласају. За бивше социјалистичке државе постављам питање: да ли су се људи заситили/разочарали у Европску унију, а да је поштено нису ни окусили или је нешто треће у питању? Ниска излазност поставља и питање легитимитета давања све веће моћи бриселској бирократији да одлучује о судбинама националних држава и њених грађана. Ако ништа друго, ови избори су дали ветар у леђа анти-лисабонским снагама, о чему се може више прочитати доле.

2. Победници (народњаци) и губитници (социјалисти)

Европска народна странка (ЕПП) је нови-стари победник избора и формираће поново највећу политичку групу у ЕП. Она окупља демохришћанске, конзервативне (не све) и либерално-конзервативне странке. Дотичне странке су вероватно и највећи федералисти и поборници Лисабонског уговора у ЕП. Само у две државе, владајућа десница је доживела пораз: Грчкој и Летонији. У Грчкој је излазност била, за грчке стандарде, рекордно ниска (52,63%). Владајућа конзервативна Нова демократија, потресена аферама и лошом економском ситуацијом је изгубила од ПАСОК-а (32,29% наспрам 36,65%). Европски народњаци су добили ударац победом Дејвида Камерона и његових британских конзервативаца, јер дотични више неће бити део ЕПП-а. Камерон ствара нови евраскептични конзервативни блок, највероватније са странкама брата пољског председника и чешког премијера. Јавна је тајна да Брисел и поборници Лисабонског уговора притискају Брауна да не дозволи изборе пре октобарског референдума у Ирској, јер би сигурна победа конзервативаца угрозила Лисабонски уговор (Камерон би, наводно, расписао референдум, на којем сигурно уговор не би прошао).

Највећи губитник је Странка европских социјалиста. Изразито велики пораз социјалисти и социјалдемократе су доживели у државама где су на власти, негде са мањом, а негде са великом маргином. Мартин Шулц, лидер социјалиста у Европском парламенту је изјавио: *„Ово је без сумње врло тужно вече за социјалисте у Европи.“* Следи кратак преглед резултата по државама.

Шпански социјалисти премијера Хозе Луиса Запатера су поражени од Народне странке са маргином од 3,7% што је мало с обзиром на то да је шпанска економија у најгорем стању у еврозони. Без обзира, Шпанска социјалистичка-радничка странка је убедљиво најбоље прошла од свих социјалистичких странака у ЕУ. И поред растуће непопуларности Саркозија, његова УМП је победила са скоро 28% и то је први пут у Француској од 1979. да странка актуелног председника Републике победи на изборима за ЕП. Француски социјалисти су доживели скоро понижење у рангу Браунових лабуриста са 16,48%, а само 35.000 гласова мање је добила листа Европских еколога. Италијински премијер Берлускони се надао победи од 45%, али серија скандала је његову Слободарску станку срозало на 35%, али довољно за победу. Левичарска Демократска странка је пала на 26%. Занимљиво је да је у Италији од 32 милиона гласачких листића, чак 2 милиона су неважећа. Владајућа конзервативна Грађанска платформа је убедљив победник избора у Пољској (још је и доста ојачала). Владајући Хришћанско-демократски позив у Холандији је остварио победу са 20% (пет мандата). Њихов коалициони партнер, Холандска лабуристичка странка је највећи губитник избора (са седам спала на три мандата). У Португалији је опозициона демохришћанска Социјалдемократска странка поразила владајућу Социјалистичку странку која је доживела пад од 5% (31,7 наспрам 26,6%). Владајућа Народна странка у Аустрији је потукла коалиционог партнера Социјалдемократску странку, која је доживела дебакл у односу на претходне изборе. Опозициона демохришћанска Фине Гаел је победник

ирских избора. Чешка владајућа либерално-конзервативна Грађанска демократска странка је потпуно супротно резултатима истраживања јавног мњења победила испред Чешке социјалдемократске странке (31,45 наспрам 22,38%). Владајућа странка Мађарске, Мађарска социјалистичка странка је претрпела катастрофалан пораз са освојених 17,37%, док је опозициони конзервативни Фидес освојио рекордних 56,37%.

3. Историјска катаклизма Лабуристичке странке УК

У чланку „Девалвирани премијер девалвиране Владе“ сам навео кроз бриљантан говор Данијела Хенана како је Гордон Браун сахранио британску економију и да су последњи пут лабуристи то исто учинили седамдесетих за шта им је требало скоро две деценије да се опораве, што им не би ни пошло за руком да конзервативну владу Џона Мејџора нису константно потресали скандали. Не само што је Браун дословно уништавао британску економију од како је светска економска криза ескалирала септембра прошле године, већ су га потресали скандали и честе побуне страначких колега, што је кулминирало прошле недеље серијом оставки министара са позивима Брауну да оде у историји (као најнепопуларнији и вероватно најгори премијер УК-а у историји – ауторова допуна). Лабуристи су освојили 15,7% што је најгори резултат у последњих 99 година (од децембра 1910.). Први пут од 1922. су изгубили изборе у Велсу, где су забележили пад од 12,2% (на 20,3%). У два енглеска региона, југоисток и југозапад, лабуристи су пали на мизерно пето место. У Шкотској је Шкотска национална странка поново поразила лабуристе, овај пут са 29 према 21%. У само неколико дана лабуристи су доживели паралелну катаклизму на изборима за локалне савете и ЕП.

Конзервативци су победници (нису успели да капитализују расуло код лабуриста, исто потресени скандалима са посланичким расипањима, плус Камеронова неодлучност по питању ЕУ), а на друго место је избио УКИП, конзервативна и евроскептична странка која се залаже за излазак УК из ЕУ и склапање партнерског односа са истом кроз зону слободне трговине. Имали су убедљиву кампању, а главна парола је гласила: „*кажите не* плаћању ЕУ 40 милиона £ дневно.“ Странка је у Европском парламенту чланица групе Независност/Демократија која ће по новим правилима највероватније бити укинута. Чланови странке и лидер Најџел Фариџ, заједно са колегама из других држава су се прославили за време покушаја изгласавања Устава ЕУ када су водили антикампању, а кулминација је била за време изгласавања Лисабонског споразума (Устав ЕУ у облику кукавичјег јајета) у ЕП. Његова странка је преко снимака дешавања у Европском парламенту објављених на YouTube-у јавно показала растућу недемократичност ЕУ и њено лагано клизање ка меком тоталитаризму.

Зелени су исто нарасли, тако да су три највеће евроскептичне странке освојиле 52,8%, а када се томе додају и мале анти-бриселске странке, скоро 2/3 Британаца је гласало евроскептично. Највише про-ЕУ странка, Либерално-демократска, је склизнула за 1,2% на 13,7%, што је довело до великог разочарења унутар странке, јер нису искористили лабуристичку катаклизму.

Најшокантнији догађај су два освојена мандата (6,2%) од стране британске националне странке (БНП), први пут у историји. Странка је анти-имиграциона, анти-ЕУ и антимуслиманска. На први поглед, типична екстремно десничарска странка, али када се боље загледа у програм, класична левичарска – да наведем само: велика влада, повећање државних пензија, више новца за Здравствени фонд, већа заштита радника, национализација кључних индустрија, протекционизам. Конзервативци и лабуристи су водили велику антикампању против БНП-а, а када је постало јасно да су освојили не један мандат како су истраживања говорила, већ два, уследили су шок, неверица и осуда. Најлакше је кривити друге за сопствени неуспех. Да лабуристи нису водили државу како јесу, БНП не би био ту где јесте, а и идеолошки су конкуренти на левици, ма колико год се лабуристички медији трудили да БНП представе као екстремну десницу.

4. Пораст евроскептицизма и екстремизма

Поред опадајуће излазности и раста умерене деснице, још нешто је постало видљиво: раст евроскептицизма и екстремније деснице. Таква ситуација је довела до, како су неки назвали, феномена „самомрзећег парламента“, јер никада више анти-ЕУ посланика ЕП неће имати. Штавише, многи будући парламентарци не само да уопште не верују у институцију у којој ће седети и зарађивати, већ се у програмима својих странака залажу за његово укидање. Следи кратак преглед резултата по државама.

Популарно православно окупљање, десна популистичка странка, је у Грчкој дуплирала број гласова (7,14%). У Француској је Жан-Мари ле Пен обезбедио своје место у парламенту, као и његова кћерка Мари. Странка му је доживела пад са скоро 10% пре пет година на 6,3%. Северна лига Умберта Босија (анти-имиграциона странка и савезник Берлусконија) је највећи добитник избора у Италији са рекордних 10%. Данска народна странка је освојила рекордних 14,8%, изненађујуће више него што су истраживања јавног мњења говорила. У Аустрији, највећи добитници су евроскептична листа предвођена Ханс-Петером Мартином (17,87%) и Слободарска странка (нов рекорд од 13,08 %). Странци погинулог Јерга Хајдера (Алијанса за будућност Аустрије) је за длаку измакао цензус (4,66%). У Финској је популистичка странка Истински Финци освојила рекордних 9,8%. Пиратска странка је у Шведској освојила 7,13% (историјски успех,

додати да је немачка верзија странке освојила скромних 0,9%, довољно за јавно финансирање). Три главна циља странке су: фундаментална реформа копирајт закона, укидање патентног система и поштовање права на приватност (аутор се лично слаже са циљевима).

Главна звезда и добитник избора је Холанђанин Хирт Вилдерс и његова Странка за слободу са чак четири мандата (17%). Вилдерс је аутор контраверзног филма „Фитна“ због чега је завршио на суду у Амстердаму, а забрањен му је улазак у УК. Странка је изворно конзервативна (смањење пореза, мала и ефикасна влада, децентрализација, укидање минималних зарада, смањење државних субвенција, залагање за јудео-хришћанске и хуманистичке вредности и очување холандске културе - Вилдерс је иначе пореклом Немац, а ожењен је Мађарицом), али због негативног става према имиграцији, противљењу уласку Турске у ЕУ, антимуслиманског и анти-ЕУ програма и деловања, странка је добила налепницу екстремно десна.

У централној и источној Европи је било врло занимљиво. Странка брата председника Пољске, конзервативна и евроскептична Закон и Правда је освојила друго место, порасла је солидно, али мање од наданог. У Мађарској је екстремно десни Покрет за бољу Мађарску освојио 14,77%, у суседној Румунији се идеолошки слична Странка велике Румуније вратила у живот са 8,65%, а у Словачкој је словачка национална странка освојила мршавих (у односу на претходне изборе) 5,5%.

У Летонији шоу – левичарски Центар сагласја је освојио шокантних 19,57%, двоструко више од предвиђеног. У питању је странка руске мањине, али очигледно револтирани лошом економском ситуацијом, Летонци су се окренули странци која се залаже за већу сарадњу са Москвом. Штавише, један од лидера је Алфред Рубикс, последњи лидер Комунистичке партије Летоније, који је провео шест година у затвору због покушаја свргавања прве (после совјетског периода) демократски изабране власти Летоније 1991. Треће место са 9,66% је освојила друга странка руске мањине, За људска права уједињеној Летонији, тако да ће три од осам Летонских посланика више гледати ка Кремљу него ка Бриселу. Да гласање Летонаца за руске мањинске странке није било случајно, говоре и резултати паралелних локалних избора где је Центар сагласја победио са трећином добијених гласова. Излазност је била солидних 52,57%.

5. Победа фискалног конзервативизма

Последњи тренд који бих издвојио је везан за светску економску кризу. Пораз левице (у неким државама катаклизмичан) је означио и велики ударац кејнзијанизму. Та економска школа се залаже за државни интервенционизам и раст буџетског дефицита (фискална експанзија) за време кризе (државна потрошња замењује приватну). Изгледа да се Европљанима не свиђа идеја константног раста буџетског дефицита (у неколико чланица прелази 10% БПД-а) који се крпи повећањем пореза (врло непопуларно, па се ретко где применило) и/или задуживањем (сваљивањем дугова на будуће генерације), било кредитима, било емитовањем обвезница (у УК емитовање обвезница има библијске размере) и нема везе што је ово криза солвентности, битно је да се троши.

По ескалирању кризе септембра 2008, десне владе су се нашле под притиском јавности (нпр. синдиката где су јаки), многих (левичарских) медија и конкуренцијом (друге странке, било коалиционе владајуће, било опозиционе) да се крене са државном интервенцијом, а пре свега фискалном експанзијом јер (кејнзијанска) логика гласи: успорена потрошња приватног сектора => крај света – да се то спречи држава мора да крене да троши. Монетарну политику сам описао у чланку „Решење кризе је у штампарским пресима.“ У међувремену је ЕЦБ посустала под притиском и Жан-Клод Трише је 4. јуна објавио план куповине покривених обвезница (доспеће од 3 до 10 година) у износу од 60 милијарди евра.

Неко је већ приметио да нема коментара на резултате избора у Немачкој. Најбоље је остављено за крај због везаности за тачку 5, јер је ипак Немачка највећа европска економија. Социјалдемократска странка Немачке (СПД) је претрпела најгори историјски резултат са 20,7%, потпуно супротно свим истраживања. Странка канцеларке Ангеле Меркел, Хришћанско-демократска унија Немачке (ЦДУ) је освојила 37,9%, од тога 7,2% сестринска странка Хришћанско-социјална унија у Баварској (ЦСУ), доста више од очекиваног. Победник је либерална, про-бизнис и тржишно оријентисана Слободна демократска странка (ФДП) са 11% јер су скоро дуплирали број мандата. ФДП је традиционални коалициони партнер на свим нивоима ЦДУ/ЦСУ где ови немају апсолутну већину. Шта резултати избора говоре у Немачкој?

Немачки гласачи су рекли велико не државном расипању новца у виду помоћи пропалим компанијама и разним стимулусима. Меркелова се дуго опирала било каквим стимулусима, и на нивоу Немачке и ЕУ. Неколико дана пред изборе је јавно испрозивала Федералне резерве и Банку Енглеске да воде ненормалну монетарну политику, пружила је индиректну подршку Акселу Веберу, председнику Немачке савезне банке и члану Савета гувернера ЕЦБ-а, у његовој опозицији куповине обвезница и даљем смањивању каматних стопа и навела да се не сме удовољавати на кратак рок, јер ће следећа криза бити још гора. Министар финансија Штајнбрик (СПД) је 10. децембра назвао Браунов

интервенционизам „глупим кејнзијанизмом“, а онда је његова странка кренула да исти промовише (Штајнмајер је чак хвалио Обамину политику) и спроводи (Меркелова је под пристиском њих и синдиката попустила) што бирачи нису заборавили. У кампањи су се залагали за повећање минимално загарантоване зараде и за већу помоћ посрнулим компанијама. Јак резултат ЦДУ-а је снажан ветар у крила министру економије и технологије, барону Карлу-Теодору цу Гутенбергу који се жестоко противи скоро било каквој помоћи посрнулим компанијама и банкама на рачун пореских обвезника. Ишао је толико далеко да је рекао да би радије видео да Опел пропадне него да га преузме Магна уз помоћ државе, јер би то ултимативно било јефтиније за пореске обвезнике (СПД је то брже-боље искористио за кампању да му прилепе неолибералну етикету). ФДП се такође противи поклањању државног новца компанијама које су себе упропастиле лошим одлукама. 27. септембра су избори за Бундестаг и резултати дају наду Меркеловој да ће се коначно отарасити СПД-а (у међувремену је повукла ручну и подржала Гутенберга), а њени савезници (ЦСУ и ФДП) да ће коначно елиминисати кејнзијанско вођење економије.

Ако ништа друго, на економском плану победа деснице је победа фискалног конзервативизма.

Уместо закључка

Ауторов омиљени конзервативац, Данијел Хенан, је лагано победио у својој регији (југоисточна Енглеска). На конференцији за медије, поново је показао да је велики говорник и на њему својствен начин са елементима хумора „испрозивао“ Брауна и лабуристе. На крају обраћања је изрецитовао песму др Суса, специјално модификовану за Брауна (песма се римује савршено у оригиналу): *„Време је дошло. Време је сада. Само иди. Иди. Иди! Није ме брига како. Можеш отићи пешке. Можеш отићи на крави. Гордоне Брауне молим те одлази сада! Можеш отићи на клизаљкама. Можеш отићи на скијама. Можеш отићи у капи. Али молим те иди. Молим те! Није ме брига. Можеш отићи на бициклу. Можеш отићи на зајк-бициклу ако ти се свиђа. Ако ти свиђа можеш отићи у старој плавој ципели. Само иди, иди, иди! Молим те, учини, учини, учини (то)! Гордоне Брауне није ме брига како. Гордоне Брауне молим те одлази сада!“*

Снимак се налази на следећем линку [\[1\]](#)

Победа деснице на ЕУ изборима

Пише: Борислав Ђаковић
петак, 12 јун 2009 19:09

[1] <http://www.youtube.com/watch?v=z1E3OFbCpqE&feature=related>